

PWYLLGOR GWASANAETHAU DEMOCRATAIDD

Cofnodion cyfarfod y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd a gynhaliwyd yn Siambr y Cyngor, Neuadd y Sir, Rhuthun a thrwy gynhadledd fideo ddydd Gwener, 9 Mehefin 2023 am 10.00 am.

YN BRESENNOL

Y Cynghorwyr Ellie Chard, Karen Edwards, Hugh Evans, Justine Evans, Martyn Hogg (Cadeirydd) a Delyth Jones

HEFYD YN BRESENNOL

Y Cynghorydd Julie Matthews (Aelod Arweiniol Polisi, Cydraddoldeb a Strategaeth Gorfforaethol), y Cynghorydd Peter Scott a'r Cynghorydd Andrea Tomlin

Cyfarwyddwr Corfforaethol: Llywodraethu a Busnes (GW), y Swyddog Ymgysylltu â'r Cyhoedd (JS), a Rheolwr y Gwasanaethau Democrataidd (SP)

1 YMDDIHEURIADAU

Cyflwynwyd ymddiheuriadau am absenoldeb gan y Cynghorwyr Michelle Blakeley-Walker, Cheryl Williams ac Elfed Williams.

2 DATGAN CYSYLLTIAD

Ni ddatganwyd unrhyw gysylltiad.

3 MATERION BRYD

Nid oedd unrhyw faterion bryd.

4 PENODI IS-GADEIRYDD

Ni chafodd y pwyllgor unrhyw enwebiadau ar gyfer rôl Is-gadeirydd y Pwyllgor.

5 STRATEGAETH CYFRANOGIAD Y CYHOEDD DDRAFFT

Cyflwynodd y Cynghorydd Julie Matthews, Aelod Arweiniol Polisi, Cydraddoldeb a Strategaeth Gorfforaethol, adroddiad ar strategaeth cyfranogiad y cyhoedd ddrafft (a rannwyd ymlaen llaw).

Dywedwyd wrth y Aelodau mai bwriad yr adroddiad oedd rhoi diweddariad i'r Pwyllgor ar y cynnydd a wnaed mewn perthynas â llunio'r strategaeth, er mwyn ymgysylltu'n gynnar a derbyn adborth ar yr adroddiad drafft, a sicrhau bod y Pwyllgor yn cefnogi'r strategaeth.

Darparodd y Swyddog Ymgysylltu â'r Cyhoedd ddisgrifiad manwl o gynnwys y strategaeth ddrafft, a oedd yn ceisio datgan sut roedd y Cyngor yn bwriadu annog pobl leol i gymryd rhan ym mhenderfyniadau'r Cyngor.

Byddai'r strategaeth hon yn ategu'r Polisi Ymgysylltu cyfredol sy'n cynnig arweiniad a chefnogaeth i swyddogion a Chynghorwyr wrth ymgymryd ag ystod o weithgarwch ymgysylltu ac ymgynghori.

Rhoddwyd gwybod i'r Aelodau bod mabwysiadu strategaeth cyfranogiad y cyhoedd yn statudol ofynnol dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021. Mae'r Ddeddf yn anelu'n benodol at fynd i'r afael â'r canlynol:

- Ffyrdd o hyrwyddo ymwybyddiaeth ymysg pobl leol o swyddogaethau'r prif Gyngorau.
- Ffyrdd o hyrwyddo ymwybyddiaeth ymysg pobl leol o sut i ddod yn aelod o'r prif Gyngor, a beth mae aelodaeth yn ei olygu.
- Ffyrdd o hwyluso mynediad i bobl leol at wybodaeth ynglŷn â phenderfyniadau a wnaed, neu i'w gwneud, gan y prif Gyngor.
- Ffyrdd o hyrwyddo a hwyluso prosesau i bobl leol allu cyflwyno sylwadau i'r prif Gyngor am benderfyniad cyn ac ar ôl iddo gael ei wneud.
- Trefniadau a wnaed, neu sydd i'w gwneud, ar gyfer dyletswydd y Cyngor yn adran 62 ym Mesur 2011 (dod â barn y cyhoedd i sylw Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu).
- Ffyrdd o hyrwyddo ymwybyddiaeth ymysg aelodau'r prif Gyngor o fanteision defnyddio'r cyfryngau cymdeithasol i gyfathrebu â phobl leol.

Roedd gofyn i brif Gyngorau ymgynghori â'r gymuned leol i ddatblygu ac adolygu Strategaeth Cyfranogiad y Cyhoedd. Mae'n rhaid adolygu'r strategaeth hon o leiaf unwaith ar ôl pob etholiad llywodraeth leol arferol. Rhoddwyd gwybod i'r Pwyllgor bod ymchwilwyr allanol wedi cael eu penodi gan y Cyngor a'u bod wedi cwblhau archwiliad annibynnol o wasanaethau presennol y Cyngor, arolwg ar-lein ac arolygon stryd gydag aelodau'r cyhoedd. Roedd rhywfaint o'r gwaith ymchwil hwn wedi'i gomisiynu ar gyfer prosiect cynllun corfforaethol presennol o'r enw 'Mae pobl yn cymryd rhan wrth lunio a gwella gwasanaethau,' ac roedd yr ymchwil yn berthnasol i ddatblygiad strategaeth cyfranogiad y cyhoedd. Cafodd canfyddiadau'r gwaith ymchwil eu cynnwys yn y strategaeth ddrafft.

Rhoddodd y Swyddog Ymgysylltu â'r Cyhoedd wybod y dylid cyflwyno fersiwn derfynol o'r strategaeth ddrafft a'i Hasesiad o Effaith ar Les i'r Grŵp Strategol Cydraddoldeb ac Amrywiaeth ym mis Gorffennaf cyn ei chyflwyno i'r Pwyllgor ym mis Medi.

Wrth ystyried y cyflwyniad, holodd yr Aelodau p'un a allai'r strategaeth groes-gyfeirio gwahanol strategaethau'r Cyngor sy'n cyfrannu at, neu'n gorgyffwrdd â, nodau strategaeth cyfranogiad y cyhoedd?

Wrth ateb cwestiynau, rhoddodd y Swyddog Ymgysylltu â'r Cyhoedd wybod y gellid ystyried casglu negeseuon cyfryngau cymdeithasol a gwybodaeth sy'n berthnasol i Gyngorwyr yn rheolaidd, i helpu'r Aelodau i rannu cynnwys priodol a allai fod o ddiddordeb i'w preswylwyr.

PENDERFYNWYD – Bod y Pwyllgor yn nodi cynnwys Strategaeth Cyfranogiad y Cyhoedd ddrafft ac yn cytuno i gynnwys y Strategaeth yn y Rhaglen Gwaith i'r Dyfodol ar gyfer cyfarfod mis Medi 2023.

6 DYLETSWYDD ARWEINWYR GRWPIAU I HYRWYDDO YMDDYGIAD MOESEGOL

Cyflwynodd y Swyddog Monitro adroddiad (a rannwyd ymlaen llaw) ar ddyletswydd arweinwyr grwpiau i hyrwyddo ymddygiad moesegol.

Rhodddwyd gwybod i'r Pwyllgor bod Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 yn pennu dyletswydd newydd ar arweinwyr grwpiau gwleidyddol i gymryd camau rhesymol i hyrwyddo a chynnal safonau uchel o ymddygiad gan eu haelodau.

Nodwyd nad oedd y ddyletswydd yn gwneud arweinwyr grwpiau'n atebol am ymddygiad aelodau eraill – roedd y rôl yn ymwneud â chymryd camau rhesymol i hyrwyddo ymddygiad moesegol o fewn eu grwpiau.

Soniodd y Swyddog Monitro am rolau'r Pwyllgor mewn perthynas â'r dyletswyddau newydd. Roedd gan Bwyllgor Safonau'r Cyngor rôl statudol yn monitro cydymffurfiaeth arweinwyr grwpiau â'r ddyletswydd i gynghori a darparu hyfforddiant i arweinwyr grwpiau mewn perthynas â chyflawni'r ddyletswydd. Ychwanegodd y byddai'n briodol ymgynghori â'r Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd a rhannu'r diweddaraf â hwy mewn perthynas â gweithredu'r ddyletswydd newydd.

Ystyriodd yr Aelodau'r canllawiau statudol drafft oedd yn cynnwys enghreifftiau o sut allai arweinwyr grwpiau gyflawni eu dyletswydd, a gweithgareddau perthnasol aelodau'r Pwyllgor Safonau.

Cytunodd y Pwyllgor y byddai hyfforddiant ar ddyletswydd arweinwyr grwpiau i hyrwyddo ymddygiad moesegol yn fuddiol.

PENDERFYNWYD – Bod y Pwyllgor yn nodi'r adroddiad ac yn cymeradwyo darparu hyfforddiant i arweinwyr grwpiau ar y ddyletswydd i hyrwyddo ymddygiad moesegol.

7 ADOLYGIADAU DATBLYGIAD PERSONOL

Cyflwynodd y Cynghorydd Julie Matthews, Aelod Arweiniol Polisi, Cydraddoldeb a Strategaeth Gorfforaethol, adroddiad ar Adolygiadau Datblygiad Personol (a rannwyd ymlaen llaw).

Rhodddwyd gwybod i'r Pwyllgor bod Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 yn mynnu bod Adolygiad Datblygiad Personol ar gael i bob Cynghorydd. Roedd Adolygiadau Datblygu Perfformiad yn ffordd i Aelodau a'r Cyngor asesu anghenion datblygu personol Aelod a'u gosod o fewn cyd-destun rôl yr Aelod, eu dyheadau o ran yr hyn yr hoffent ei gyflawni, pwrpas a dyheadau'r Awdurdod ac anghenion y gymuned.

Clywodd yr Aelodau wybod nad pwrpas Adolygiadau Datblygiad Personol oedd arfarnu eu perfformiad, felly ni fyddai'r hwylusydd yn rhoi adborth i Gynghorwyr am eu perfformiad. Nid oedd yn orfodol i unrhyw Aelod gael Adolygiad Datblygiad Personol. Gallai Adolygiad Datblygiad Personol gynnwys adolygiad o hyfforddiant, datblygiad a chefnogaeth roedd Aelod wedi'i dderbyn neu'n dymuno ei dderbyn. Gallai hefyd fod yn sgwrs i egluro disgwyliadau a rolau neu sut mae'r Cyngor yn gweithio, a'i amcanion.

O ran hwyluso Adolygiad Datblygiad Personol, gallai Cynghorwyr ofyn i'w harweinydd grŵp ei gynnal, a chadarnhaodd y Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd fod cefnogaeth a briff ar gael i unrhyw arweinydd grŵp oedd yn cynnal un. Fel arall, gallai Cynghorydd ofyn i swyddog priodol gynnal eu Hadolygiad.

Soniodd yr aelodau am y canlynol:

- Dylid dechrau rownd nesaf yr Adolygiadau Datblygiad Personol gyda briff i arweinwyr grwpiau ar gynnal Adolygiad.
- Byddai darparu rhestr o'r hyfforddiant y gellid ei ddarparu'n ddefnyddiol i arweinwyr grwpiau.

PENDERFYNWYD – Yn amodol ar y sylwadau uchod, bod y Pwyllgor yn nodi'r wybodaeth am Adolygiadau Datblygiad Personol i Gynghorwyr.

8 POLISI'R CYNGOR AR HYFFORDDIANT AELODAU

Cyflwynodd y Cynghorydd Julie Matthews, Aelod Arweiniol Polisi, Cydraddoldeb a Strategaeth Gorfforaethol, adroddiad ar Bolisi'r Cyngor ar Hyfforddiant Aelodau (a rannwyd ymlaen llaw).

Rhodddwyd gwybod i'r Pwyllgor bod yr adroddiad ar hyfforddiant Aelodau'n cael ei gyflwyno er mwyn ymgynghori ag Aelodau a ffurfio polisi'r Cyngor ar Hyfforddiant Aelodau i'r dyfodol. Byddai adroddiad yn cael ei gyflwyno i'r Cyngor llawn fis nesaf felly roedd cyfle i'r Pwyllgor wneud unrhyw argymhellion ffurfiol mewn perthynas â'r polisi yn uniongyrchol i'r Cyngor.

Clywodd yr Aelodau'r pwyntiau canlynol:

- Roedd yr adroddiad yn crynhoi rhai o'r rhaglenni hyfforddiant a datblygu oedd wedi'u darparu ers y cyfnod cynefino cychwynnol yn dilyn yr etholiadau ym mis Mai y llynedd.
- Roedd hyfforddiant a datblygiad Aelodau, yn yr un modd â hyfforddiant a datblygiad swyddogion, yn barhaus ei natur a dylai adlewyrchu anghenion yr unigolion mewn perthynas â'u rolau a'u huchelgeisiau, a nodau'r sefydliad yn ogystal ag unrhyw ofynion deddfwriaethol.
- Roedd y rhan fwyaf o'r cynllun hyfforddi'n cael ei ddarparu gan swyddogion y Cyngor. Nid oedd angen arian ychwanegol ar gyfer hyn ond roedd angen amser swyddogion ac roedd hynny'n ffactor ym maint a chymhlethdod y rhaglen hyfforddi y gellid ei darparu. Gallai fod angen hwyluso rhywfaint o hyfforddiant yn allanol, a byddai unrhyw gostau sydd ynghlwm â'r hyfforddiant hwn yn dod o gyllideb hyfforddiant Aelodau.

- Roedd yr atodiad i'r adroddiad yn cynnig canllaw byr ar sut i gael mynediad at safle e-ddysgu'r Cynghorwyr ac yn nodi rhestr o'r modiwlau oedd ar gael.

Cyflwynwyd enghraifft i'r Pwyllgor o hyfforddiant Cod Contractau a oedd yn hyfforddiant gorfodol i bob Cynghorydd. Roedd y gofyniad gorfodol yn rhan o'r Cod ei hun yr oedd Cynghorwyr wedi cytuno i gydymffurfio ag o wrth ddod yn Aelod. Atgoffwyd y Pwyllgor y gallai'r Cyngor benderfynu gwneud rhagor o hyfforddiant yn orfodol i bawb, neu Aelodau penodol sy'n cyflawni rolau arbennig, ac roedd manylion polisi hyfforddiant gorfodol blaenorol y Cyngor wedi'u cynnwys yn yr adroddiad.

Gan fod Aelodau'n ddeiliaid swyddi ac nid yn gyflogeion i'r Cyngor, nid oedd modd defnyddio'r trefniadau hyfforddiant gorfodol a ddefnyddir ar gyfer staff, ond roedd gan y Cyngor opsiynau i annog cydymffurfiaeth â hyfforddiant gorfodol ymhlith Cynghorwyr. Rhoddwyd gwybod i'r Pwyllgor y gallai'r rhain gynnwys:

- Darparu cofnodion hyfforddiant i'r arweinwyr grŵp
- Adrodd ar gofnodion hyfforddiant gorfodol, i'r Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd, er enghraifft
- Cyhoeddi presenoldeb mewn hyfforddiant a manylion diffyg cydymffurfio â gofynion gorfodol
- Grwpiau yn ystyried materion hyfforddiant wrth ddyrannu swyddogaethau i'w haelodau.

Trafododd a chytunodd Aelodau'r Pwyllgor ar y materion canlynol:

- Gosod gofynion hyfforddiant gorfodol rhesymol ar gyfer pynciau a rolau priodol. Teimlai'r Pwyllgor fod defnyddio 'unwaith y tymor' fel amserlen ar gyfer cwblhau hyfforddiant gorfodol yn anaddas.
- Ymgysylltu â grwpiau gwleidyddol ac arweinwyr grwpiau i annog cydymffurfiaeth ag unrhyw ofynion hyfforddiant gorfodol. I gefnogi hyn, gofynnodd y Pwyllgor i arweinwyr grwpiau gael cofnodion hyfforddi eu haelodau ac unrhyw hyfforddiant a chymorth angenrheidiol i wneud eu dyletswyddau fel arweinwyr grwpiau o ran hyfforddiant Aelodau.
- Ymgysylltiad swyddogion i ddatblygu a hyrwyddo hyfforddiant Aelodau.
- Eglurhad am unrhyw eithriadau i sancsiynau ar Aelodau unigol nad oedd yn rhesymol iddynt gydymffurfio â gofynion y Cyngor ar hyfforddiant gorfodol.
- Bod arweinwyr grwpiau'n cael gwybod cyn bod unrhyw gofnodion am ddiffyg presenoldeb yn cael eu cyhoeddi.

Penderfynwyd – Bod y Pwyllgor yn argymhell y pwyntiau a gytunwyd uchod i'r Cyngor mewn perthynas â'r Polisi Hyfforddiant Aelodau.

9 RHAGLEN GWAITH I'R DYFODOL

Cyflwynodd Rheolwr y Gwasanaethau Democrataidd Raglen Gwaith i'r Dyfodol y Pwyllgor (a rannwyd ymlaen llaw). Atgoffwyd yr Aelodau am gylch gwaith y Pwyllgor a thynnwyd sylw at raglen gwaith i'r dyfodol y Pwyllgor oedd wedi'i hatodi i'r adroddiad eglurhaol.

Gofynnodd y Cynghorydd Hugh Evans a oedd y Pwyllgor yn gyfrifol am oruchwylio neu fonitro trefniadau llywodraethu prosiectau rhanbarthol a chymunedol, fel y rhai oed yn cael eu datblygu drwy'r Gronfa Ffyniant Gyffredin. Dywedodd y Cyfarwyddwr Corfforaethol: Llywodraethu a Busnes fodd hynny'n fwy perthnasol i gylchoedd gwaith y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu neu'r Pwyllgorau Craffu. Amlygodd y gellid gwneud cais gan ddefnyddio'r Ffurflen Cynnig Craffu i Grŵp Cadeiryddion ac Is-gadeiryddion Craffu yn gofyn iddynt ystyried dyrannu'r pwnc, i'r Pwyllgor Craffu Partneriaethau o bosib'.

PENDERFYNWYD – Nodi rhaglen gwaith i'r dyfodol y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd.